

ŠTEV. 9

1935/36

LETNIK 66

B. K.:

Večerna.

Sonce zahaja, rdi
na zapadu. Tiho drevesa
v soncu rjavé,
poljana se je zazrla v večer.

Na obzorju kočé osamele
tonejo sredi polja,
na oknih mró rože,
že davno ovenele,
čez plan polslišna pesem zvonov trepeta.

Sonce visi narahlo
na robu neba,
drevesa gasnejo v mrak,
koče so kot tihe molitve sredi polja...

Gustav Strniša:

Binkošti.

I.

Sveti Duh, blesteča ptica
je na okno sela:
soba vsa je zažarela
v mladem jutru Binkošti,
zlata ptica je zapela:
»Vsi vstanite, pokleknite,
danes je skrivnostni dan,
zore te se veselite,
plamen sije vam čez plan!
V novi zarji rajska vrata
so odprta na stežaj,
razsvetljenje v duše séva,
na zemljó prihaja raj!«

Sveti Duh, blesteča ptica
je vzdrhtela, že je ni,
mlada zora vsa blesteča
le skoz okno se smeji.

II.

Goreči jeziki sijejo
v skrivnostno binkoštno noč,
milost božjo lijejo
in čudovito moč!
Mlada poljana vsa brsti,
v tišini podrhteva,
božja ptica mimo hiti,
tajne nebes razodeva!

Fr. Ločniškar:

Kadar pride teta ...

*Kadar pride teta v vás,
prav prijetno je pri nás;
vse novice deželé
naša teta vam izve.*

*Kje otroci so kaj vredni,
kje nerodni in poredni,
kakšno leto se obeta,
če kaj sadja bo iz cveta.*

*Ali nam je najbolj mari,
kaj je v tetini košari.
Teta naša je prijazna —
nje košara nikdar prazna ...*

Francè Bevk:

Medvedek Capljač.

Zgodba za najmlajše.

Ilustriral Fr. Košir.

11.

Plešimož je postal žalosten in potr. Ni se več igral z medvediči. Zaman so ga prosili, da bi jim zaplesal. Nič več jim ni pripovedoval, kaj je videl po svetu. Jedel je le malo. Zopet je bil omršel.

Domači so se spogledovali. Kaj je našemu stricu? Niso mogli uganiti.

Ta sprememba je posebno hudo dela Capljaču. Rad bi bil imel strica tako veselega kot prej. Kamor se je Plešimož zganil, je tiščal za njim. Vedno je silil vanj. Ni ga mogel omečiti.

»Stric, zakaj nočete več plesati?« ga je vpraševal.

»Saj sem že pozabil,« mu je odgovarjal Plešimož. »In pa noge me bolijo, noge.«

»In nič več nam ne pripovedujete.«

»Vse sem vam že povedal. Lagati pa nočem.«

»In zakaj tako žalostno gledate?«

Stric je dolgo molčal. Slednjič je globoko vzdihnil.

»Hudo mi je, ker nimam lastnega brloga,« je spregovoril z žalostnim glasom. »Težko mi dene, da vam moram biti v napotje. Poln brlog vas je. Oče in mati se trudita od jutra do večera. Vem, da so danes za medveda vedno hujši časi. Moji zobje so tu odveč, četudi so že slabi.«

Capljač je poslušal z očmi in z gobcem. Zdaj je vedel, kaj strica teži. In tega je bil prav za prav on kriv. Povedal mu je bil, kaj je bil oče nekoč rekel materi. Da je vsak dan slabši lov, je rekel, a vedno več zob, ki bi radi hrustali. Capljač bi bil to lahko zamolčal, a je imel tako zelo dolg jezik. In vselej ga je iztegnil prav takrat, kadar je bilo najmanj treba. Saj ni vedel, da si bo Plešimož to tako hudo vzela k srcu. Bil mu je žal. Toda zdaj se ni dalo več popraviti.

Povesil je glavo in sram ga je bilo. Iztezal je jezik čez brado in razmišljal. Rad bi bil razveselil strica.

»Ali radi ližete med?« ga je vprašal.

»Kdo bi ga ne!« so se starcu zasvetile oči. »Odkar sem bil mladič, ga nisem več imel na jeziku. Ali veš zanj?«

Capljač je bil ves v ognju.

»Vem,« je rekel. »V vasi, kjer ste plesali, ga je cel grad.«
»Tistega pa le ti polži!« je dejal stric. »Da me zopet ujame človek!«
S tem torej ni bilo nič. Saj tudi Capljača ni več mikalo v vas. Imel je še polne hlače strahu.

»Pa drobnice jeste?«
»Če so zrele, so prav dobre. Tudi teh že dolgo nisem pokusil.«
Medvedek je plesal okrog strica.
»Vem zanje,« je kričal. »Zdaj morajo biti že zrele. Sladke so pa tudi kot med.«

Plešimož je še vedno pomišljal.

»Kje pa so?«

»Tam, kjer je malo drevja.«

»Pa ne zahaja tja človek?«

»Še nikoli ga nisem videl.«

Stric se je dal pogovoriti. Odšel je s Capljačem.

Nista dolgo hodila, ko sta prišla na jaso sredi gozda. Na jasi je stalo drevje. Bile so drobnice. Ena izmed njih je bila posebno košata. Skozi travo je vodila izhojena steza.

Plešimož je vohal po stezi in zmajeval z glavo.

»Človeka voham,« je zamrmral. »Drobnice že, drobnice, toda to mi nič kaj ne diši. Nimam moči, da bi se metal s človekom.«

»Bova pa pobegnila,« je rekel Capljač.

»Ti že, ti. Toda stare noge so počasne. Če ima pa človek pihalnik s seboj, bo hudó za oba.«

»Splezal bom na drevo in pogledal,« je predlagal medvedič.

In res je splezal na košato drobnico. Stoje v vrhu se je oziral na vse strani.

»Nikjer ne vidim človeka,« je povedal.

Stric je čakal pod drevesom.

»Pa potresi!« je rekel.

Medvedič je zgrabil za veje. Toda nič ni bilo iz tega. Bil je prešibek. Ali pa je bilo drevo premočno.

»Čakaj, bom jaz,« je rekel Plešimož.

Capljač je splezal na zemljo, a stric na drevo. Bil je neroden, a nazadnje je le šlo. Obračal je gobec na vse strani in lovil zrak v nosnice.

»Človeka voham,« je dejal.

»Ali ga tudi vidite?«

»Ne, vidim ga ne.«

In je potresel drobnico. Rumeni sadovi so padali ko toča. Capljaču na hrbet, na glavo, na ušesa in na gobec. Brižno jih je pobiral po travi in jih hrustal. Še jih je ostalo.

Tedaj se je prikazal človek. Vstal je naravnost izza grmovja. V rokah je držal puško. Capljač ga ni opazil, tudi lovec ni zagledal medvediča. Uzrl pa je starega medveda na drobnici. Dvignil je puško k licu in pomeril. Poblisknilo se je, počilo in se pokadilo.

»Capljač!« je zavpil Plešimož.

Izpustil je vejo in padel z drobnice.

Capljač se je ozrl in uzrl človeka. Stal je ob grmu in znova nabijal puško. Medvediča je zgrabila strašanska jeza. O, da, Capljač je bil tudi pogumen. Posebno tedaj, ko je šlo za strica. Zagodrnjal je, kar je bilo moči grdó, in planil med grmovje, naravnost nad človeka.

Lovec ga ni čakal. Še puške ni utegnil nabiti. Zagledal je medvediča, pa v beg, kar so ga nesle noge.

Capljač ni tekel za njim, ni hotel zapustiti strica. Pobral je lovčevo palico in jo je razlomil v drobne kosce. Tako zelo je bil hud — gorjé, če bi mu takrat prišel človek v kremplje.

Vrnil se je k stricu.

Plešimož je ležal na tleh in mohl vse štiri šape od sebe.

Morda ni mrtev, si je mislil Capljač. Saj tudi on ni bil mrtev tedaj na planini. Odprl bo gobec, nato se bo dvignil in odšla bosta domov.

Toda stric ni odprl gobca. Tudi vstal ni. Niti najmanje se ni ganil. Še dihal ni. Dlaka na prsih mu je bila krvava.

Plešimož je bil mrtev.

Medvedek je strmel. Prej ni vedel, kako je, kadar je medved mrtev. Zdaj je videl. Ali res stric nikoli več ne bo plesal? Ali mu res nikoli več ne bo pripovedoval, kako je bilo po svetu? Nikoli več mu ne bodo drezali v nos, ne mu odpirali gobca.

Bilo mu je grenkó pri srcu in vedno grenkeje. Obšla ga je velika žalost.

»Stric!« je tresel mrtvega medveda. »O, striček!«

Toda striček je bil za vedno gluhi. Muhe so mu sedale na gobec.

Capljač je glasno zatulil od žalosti, solze so mu privrele iz oči. Postalo ga je tudi strah. Zdaj je bil sam, čisto sam daleč sredi gozda.

Tekel je domov.

(Prihodnjič konec.)

Zajčja nadloga v Zaplankah.

(Konec.)

IV.

A zima je minila, sneg je v Zaplankah začel kopneti, s tem pa je bilo seveda tudi konec Jurjevega skrivnostnega lova. Sedemkrat bi umrl, če bi bil moral čakati naslednje zime. Spet je pljunil v roke in si začel beliti glavo z mislimi, kako bi vendarle prišel do zajcev. Če bi kamenje za njimi lučal, morebiti bi kaj bilo, prida pa ne. Če bi tekal za njimi — kako, reva stara! Hvala Bogu in čast Jurju, ki tudi to pot ni trápil svoje glave zastonj.

Lepega pomladnega dne se je spet odpravil s svojega doma, brez vsega je šel, le v žep je spravil škrnicelj popra in vrečo, prazno seveda, je vrgel čez ramo. Ob glavni cesti, ki vodi v Zaplanke, je naložil v vrečo pet debelih kamnov, velikih kakor njegova glava. Potem je krenil na polje, naravnost proti zelniku ata župana Telebana. Kamenje je razpostavil sem in tja po zelniku, nanje je pa natresel suhega, zmletega popra, ki ga je prinesel s seboj. To bi se na prvi pogled morebiti spet komu smešno zdelo, a takale past, kamen, posut s poprom, navsezadnje ni tako neumna. Jur je počenil za fižolne prekle in mirno čakal, kaj bo.

Kmalu je po meji priskakal zajec, pred zelnikom se je previdno postavil na zadnji nogi, da je pogledal proti Zaplankam, če mogoče izza kakega oglja ne grozi pihalnik ata župana Telebana. Vse se mu je zdelo v najlepšem redu in celó brez vsake najmanjše nevarnosti. Smuknil je v zelnik in se ustavil pred kamnom, ki ga je bil Jur brez puše nastavil. Gledal ga je in si mislil: »To

pa mora biti zelnata glava prav posebne sorte, malo jo pa vendar moram povohati, ata župan nimajo na svojem zelniku kakega ničvrednega plevela!« Pomignil je z ušesi, stegnil glavo in previdno, poželjivo povohal — tedaj mu pa poper udari v nos, da visoko odmakne glavo, strese in nakremži gobček in kihne s tako strašansko silo, da se je razlegnilo po vseh Zaplankah, in z glavo trešči ob trdi kamen, da se mu črepinja po sredi razpoči in na mestu — mrtev obleži. Jur se je na ves glas zasmel, kar verjeti ni mogel, da ta zajčji spak zna tako imenitno kihniti, da z glavo štrbunkne ob kamen in si črepinjo razbije. Seveda, poper v nosu, to ni vijolica ali ne vem kaj.

Jur ga je brž vrgel v svojo vrečo in hajdi domov z njim. Spet je vrela juha, spet se je mastil z bedrci in rebrci in spet se je smejal atu županu Telebanu. Še tako navihani in predzreni je bil, da je nesel atu županu Telebanu celó kožo ka-zat . . .

Tako se je Jur brez puše kruto maščeval nad atom županom Telebanom, ki so mu nekoč puško vzeli. Zajcev je toliko naložil, da se je na stara leta še sam začel rediti. Še atu županu Telebanu bi bil lahko včasih katerega dal, če bi bila bolj prijatelja, tako kakor sta bila nekoč. A ata župan Teleban so imeli dovolj velik trebuh, z Jurjem brez puše se vse življenje niso hoteli sprijazniti. Bili so pa tudi preveč prevzetni, da bi mogli jesti zajce, ki jih je Jur z roko naložil,

kakor jim je vedno zatrjeval. So ata župan Teleban iz Zaplank raje sami puško nosili, za zajci hodili in dosti — kozlov ustrelili.

Mirko Kunčič:

Skopuh.

Hitite, otroci, hitite, Poslal bi za njo črno muco —
za miško nesramno tecite! a muca je zame predraga:
Ukradla sladkorček mi je. v vodnjak sem jo vrgel predlanskim,
Gorje, če ga z zobki načnel preveč nam požre ta nesnaga.

Hitite, otroci, hitite,
sladkorček moj dragi rešite!
Kdor miško bo ujel in ubil —
pol krhlja za trud bo dobil!

Viktor Zvezdana:

Hrepenenje.

(Konec.)

Odšel sem v bolnišnico. Zdenkica me je z veseljem sprejela in mi takoj povedala, da jo je obiskal neki gospod kapetan in ji pripovedoval čudovite stvari o morju.

»Ali želite vedeti, koliko sem si zapomnila,« je veselo čebljala.

»Prav rad, Zdenkica,« sem ji prikimal, »kar pripoveduj.«

In je začela: »Vsa naša mornarica se izživlja ob naši jadranski obali. Tam plovejo majhne in velike vojne ladje. Velike vojne ladje nastopajo v bitki na morju proti sovražni mornarici. Minoosci so vojne ladje, ki polagajo mine. Ko zadene ladja obnjo, se mina razpoči in vsa ladja se razleti. Torpedovke so oborožene s topovi, imajo pa še bolj strašno orožje, torpeda, ki jih poženejo v neprijateljsko ladjo. Ko pride na cilj, torpedo poškoduje sovražno ladjo, ki se skoraj vedno potopi. Zelo nevarne so sovražniku tudi podmornice, ki se neopaženo približajo in uničijo sovražnika.

Za vzgojo mornariških častnikov imamo v Dubrovniku pomorsko vojno akademijo. Na strojniški šoli v Gjenoviu se za težko strojniško službo vzgajajo ladijski strojniški častniki in podčastniki. Za razne druge strokovne poklice je v Šibeniku na polotoku Mandaleni mornariška strokovna šola.

Na vsaki vojni in trgovski ladji je zgrajena tudi brezžična sprejemna in oddajna postaja. Kadar pride ladja v nevarnost, kadar izbruhne na ladji požar ali se pripeti kaka druga nezgoda, tedaj brezžična radio-postaja oddaja klice za pomoč. Ta klic je že stalno mednarodno odrejen znak, ki prosi »Rešite duše naše!« Ladja na planem morju, ki sprejme ta znak za pomoč, mora takoj odpluti v napovedano smer na pomoč ladji, ki je v nevarnosti.

Tudi na trgovskih in potniških ladjah so častniki, podčastniki in moštvo. Častniki so poveljnik, plovilbeni častnik in strojniški častniki. V častniškem zboru so tudi ladijski zdravnik in radio-brzojavec. Na velikih potniških ladjah biva tudi do 20 strojniških častnikov. Kotli za proizvodnjo pare se kurijo s premogom ali nafto. Služba na morju zahteva od pomorščakov dostikrat težkih žrtev in naporov. Zato so pomorščaki zdravi in močni ljudje. Življenje na morju ne pozna slabičev. Tu mora vsakdo vestno opravljati poverjeno mu dolžnost. V rokah pomorščaka je usoda vse ladje, moštva in potnikov. Samo majhna nepazljivost — in lahko se ladja potopi v neizmerne morske globine.

Mladina občuduje minosca.

Potniška ladja odhaja ...

Poslovala sva se. Zdenka me je pridržala za roko: »Gospod Matko, kaj pravite, ali so vsi pomorščaki tako dobrosrčni, kot je gospod kapetan? Poglejte, vprašal me je celó za naslov naše gospodične šolske upraviteljice. Za Božič namerava poslati darove, da bi se obdarovali najrevnejši učenci in učenke naše šole.« Odšel sem.

*

Božični večer je. Zdenka je še vedno v bolnišnici. V kapelici bolnišnice poje zbor usmiljenk sveto pesem božične noči. Zdenkica je bila ginjena. Sklenila je nežno ročice k molitvi. Na njenih blagih očescih so se pojavile solze hrepenenja.

Viktor Zvezdana piše mladim srcem ...

Solze hrepenenja kakor v prekipevajoči pomladi rosa na planinski cvetlici. Z otroškim zaupanjem, ki je dano samo srcu nepokvarjene nedolžnosti, je pobožno prosila Jezuščka:

»Ljubi Jezušček, Ti, ki si se rodil nekoč v bornem hlevčku za naše odrešenje, prosim Te, daruj vsaj našemu rodu boljše dneve. Meni pa vrni mojega ljubljenega očka. Vem, da mora biti zelo dober in usmiljen.

Tudi on hrepeni neskončno po svoji hčerki. Mamici pa daj pravo spoznanje, da je ljubezni svete noči dostojna le tista ljubezen, ki je kakor materinska ljubezen — čista, nesebična in ki je pripravljena tudi na žrtve. Ljubi angelček, varuh moj, prosim te, varuj tam daleč na planem morju mojega očka, da se povrne k meni, tvoji ubogi hčerki, ki ga težko pričakuje. Saj ima danes v tej sveti noči pomirjeno hrepenenje le tisto nedolžno otroško srce, ki more v sveti noči skupaj s starši praznovati naš najsvetejši praznik. Prosim te, angelček moj, ki tam gori nad zvezdastim nebom paziš na mene in me váruješ, váruj tudi mojo mamico.«

*

Na steni bolniške sobe je visel na velikem razpelu Krist-Odrešenik. Njegove svete ustnice, izsušene od velike in neizmerne bolečine, so šepetale najvzvišenejši psalm človeštvu:

»Prinesel sem Vam v znamenju križa Vaše odrešenje in mir, ki ga Vam svet ne more dati! Naj bodo Vaša srca blage volje, kot so srca in duše mojih najmlajših ...«

Na licu Odrešenikovem se je pojavil blažen mir. Njegove blage oči, polne ljubezni in dobrote, so se ozrle na spečo Zdenkico. Smeškala se je. Sanjala je o svojem ljubem očku. Na njenem bledem, izmučenem obrazčku pa so se lesketale solze neskaljene in čiste ljubezni ...

Gustav Strniša:

Jež in gad.

Ježek, ki med listjem stika,
sreča gada, ker je sit,
se ne zmeni, ko gad sika,
dviga glavo ponosit.

Naposled le ježa zdraži:
— Kaj boš ti šivankar siv,
saj bojš se me, pokaži
svojo slavo — klobčič živ!

Ježek jezen zgrabi kačo:
— Da ne bom, kot me dolžiš,
mi boš zdajle za jedačo,
saj me v miru ne pustiš! —

Grešnik pajek.

(Iz češčine prevedel dr. Fr. Bradač.)

Včasih se primeri, da doživi človek tako čudno prigodo, da je ne bi verjel, če bi mu jo pripovedal drugi, in vendar jo mora verjeti, ker se je to prigodilo njemu samemu. Kakor na primer to, kar sem doživel danes zjutraj, ko sem vstal in stopil v svojo delavnico...

Imam navado, da pogledam, preden sedem k zajtrku, ali so cvetlice zalite. To sem storil tudi danes. In prav tedaj, ko sem pristopil k oknu, se mi je prigodila tista čudna stvar. Zdelo se mi je, da čujem tih, a zelo žalosten jok... V prvem trenutku nisem verjel sluhu in skušal sem samega sebe prepričati, da se mi to samo zdi — da morda le voda tako šumi in ihti, ko pronica v zemljo. Zato bi bil rad s smehljajem odpodil čudni dojem, zakaj to je bilo smešno. Kdo bi mogel tu jokati takoj zjutraj...

Smehljaj mi je sicer uspel, toda čudnega dojma se nisem iznebil — narobe, jok sem slišal neprestano in bil je nenehoma enako žalosten. Nisem imel miru. Začel sem se ozirati in iskati, kdo joče. Žive duše ni bilo v sobi razen mene, in jaz nisem jokal, ker nisem imel za to najmanjšega vzroka. Gledam torej po vseh kotih, pregledujem vso sobo, toda nikjer nič... Slednjič sem obstal pri oknu, kjer so cvetlice in kjer sem jok prvič slišal in je bil najbolj glasan... In spet sem ga slišal...

Gledam torej pozorneje na cvetlice — in tu vidim, kako sedi na listu azaleje majhen — prav majčken sivozelen pajček, drži v ročici košček uvelega cvetnega listka, si briše z njimi oči in joče tako žalostno, da me je srce bolelo...

Gledam ga, sklonim se bliže k njemu — in glej! — spoznal sem starega dobrega znanca. Bil je tekalček, ki sem ga na izprehodih neštetokrat srečal. Začel sem z njim pogovor in ga sočutno vprašal, kaj se mu je neprijetnega ali boleznega pripetilo, da je tako žalosten.

Pajek je vzdihnil, si obrisal oči in pravil:

»To je dolga povest, ki me že strašno dolgo muči. Skrival sem to v sebi, nikomur nisem niti z besedico omenil, a sedaj se ne morem več premagati... Saj nimam več daleč do groba. Starost je tu — in niti človek ne ve ne dneva ne ure, kdaj pride ponj gospa Zobata s koso — kaj šele takle majhen in nebogljen pajček, kakor sem jaz...«

Pajček je dorekel in začel zopet bridko plakati ter si brisati z uvelim cvetnim listkom oči, iz katerih so mu vrele solze. Tolažil sem malo stvarco, kar sem mogel, in ko sem ga slednjič vendarle pomiril, je sédel pajček na zadek in mi pripovedoval svojo čudno storijo...

»Jaz nisem iz slabe rodovine« — je dejal — najbrž zato, da bi napravil boljši vtisk, kajti pajki so domišljavi — »mi tekalci smo nekako plemstvo med pajki, duhovno plemstvo, zakaj nam je vrojeno, da hrepenimo kvišku. To je nekaj podobnega kakor pri vas ljudeh talent... No, da povem resnico, tudi meni ni nihče odrekal te pravice. Toda kaj sem jaz, nesrečni grešni pajček, zakrivil...«

In že zopet je dvignil robček in se pripravljaj na jok.

»Čakaj! Dragec,« — sem mu rekel — »takole bi midva do smrti ne prišla z mesta. Sedaj pusti jok in lepo pripoveduj, kajti — kdo ve — ali ti ne znam svétovati ali pomagati.«

»Meni ne more nihče več svétovati in pomagati« — je pravil pajek ganljivo. — »Toda navzlic temu ti povem vse od kraja do konca, da mi vsaj malo odleže. Tudi jaz sem bil nadarjen kakor vsi moji bratje in sorodniki. Ko sem se izvalil iz jajčka, sem čutil, čeprav sem bil povsem majčken in neznatn pajček, v prsih hrepenenje, kakor ga čutijo samo orli. Srce, ki mi je burno tolklo v prsih, je bilo sicer samo srce malega, drobnega pajčka, a vendar je bilo to orlovsko srce. In to srce mi ni dalo miru in neprestano me je vabilo in sililo k drznim činom... Ko sem videl visoko nad seboj letati v širokih krogih škrjančke ali lastovko, kako je kakor puščica šinila skozi zrak, mi je srce še bolj bilo in reklo: — »Le nikar se ne boj, ne misli zmerom na to, da si majhen, komaj viden pajček, le pogum — in videl boš, da poletiš v zrak tudi ti — in še više kot oni...« — In jaz sem takrat z veseljem poslušal svoje srce, čutil sem v sebi moč za tri orle in bi bil gotovo izvršil neslišane stvari. Tega ne pripovedujem kar tako, da bi se bahal. Dokazal sem v svoji nežni mladosti, da sem zmožen velikih in neizmerno smelih dejanj. Takoj ti povem.«

Zopet je vzdihnil, si obrisal oči in že je nadaljeval...

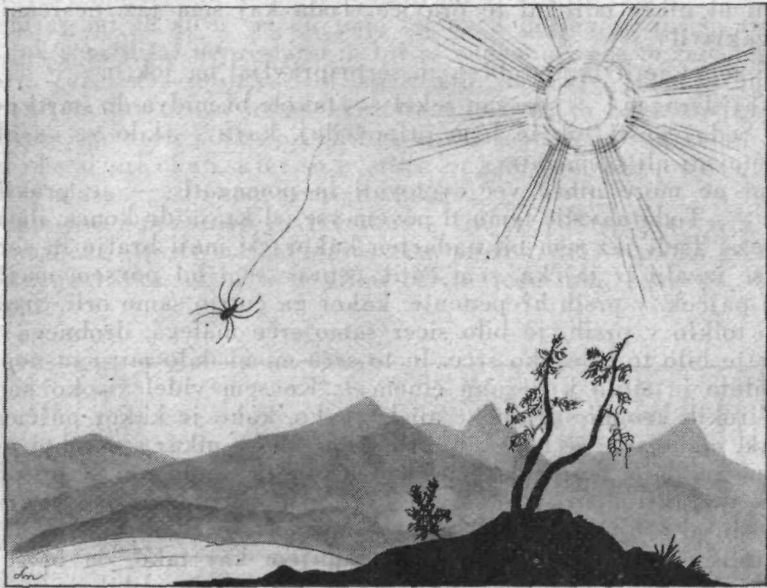
»Bilo je lepega in sončnega dne, v jeseni je bilo, ko sem se odločil. Spredel sem si tako belo in čisto vlakence, da se je svetilo v sončnih žarkih, kot bi bilo iz čistega srebra. Veselo se je gibalo in vihralo po vetru, in še preden sem ga dopredel, sem čutil, kako me vleče kvišku. Nekaj časa sem še pomišljal, potem pa sem se opogumil, izpustil grudo, ki sem se je držal, in že sem letel po zraku. Veselo je plapolalo vlakno pred menoj, jaz sem mu sedel na koncu in letel čim dalje, tem više. Vetrček naju je lepo nesel, naju neprestano dvigal više in više, in tako sva letela — jaz in vlakno — čez gore in doline, čez široke reke — plula sva nad tihimi vasmí, nad velikanskimi, globokimi gozdovi in nad kadečimi se mesti. O, to je bil let, to je bila krasota, ki je ne bom pozabil do smrti in se mi bo še v grobu sanjalo o njej. Spodaj na poljih so delali ljudje, okrog naju in pod nama so letali ptiči, a nihče naju ni opazil. Ljudje v globini, ki so lezli po zemlji na svojih dveh nogah, so se mi zdeli takrat iz višine strašno ubogi in smešni, zakaj jaz sem imel občutek, da sem se izpremenil v nekaj nadzemeljskega in silno vzvišenega. Biló mi je, kakor da sem del vsemirja, košček neskončnosti in

večnosti. Globoka tišina, ki je bila naokrog in ki je vanjo bučal mogočni dih vetra kakor zvok oddaljenih orgel, me je v tem občutku samo utrjevalo.

Ne vem, kako dolgo sem tako plul. Biló mi je neizmerno lepo, da sem od veselja in sreče ihtel. In takrat sem prvič grešil...

Niti ne vem, kako se je prav za prav to zgodilo. Nenadoma me je obšlo neko čudno in divje hrepenenje. Sonce mi je zrlo naravnost v oči in iztezalo svoje roke k meni... In zdajci — kakor da sem slišal sto tisoč glasov okrog sebe, in vsak izmed njih je klical: — Še više, pajček, še više, saj gotovo vzletiš prav do sonca.

In ko sem to slišal, me je popadlo tako silno hrepenenje, da bi tja res doletel. Misлил sem si — glej, pajček, če prideš na sonce, boš kakor Bog, saj sonce — to je gotovo, da je božji prestol. — In komaj sem pomislil, že sem letel više in više ter se samo veselil tiste slave, ko bom tam...

Tedaj pa mi je začelo biti vroče. Ozrem se po sebi in vidim, da sem oblečen v nelep kosmat suknjič. No, v taki obleki vendar ne bi mogel sestiti na božji prestol. In rekel sem si: Prijatelj, to ne gre. Spustiš se lepo doli na zemljo, slečesh in puštiš tam tale grdi kosmati suknjič, potem si spredeš še lepše, močnejše in daljše vlakno in z njim se spustiš do sonca. Vsi pajki, kar jih je, te bodo do smrti zavidali...

Kakor sem sklenil, tako sem storil. Začel sem pritezati vlakno k sebi in ko se je krajšalo, sem začel padati v globino. Dolgo je trajalo, preden sem padel na zemljo, ker sem bil strašno visoko. Komaj sem čakal, da bom spet na tleh. Ko sem padel na zemljo, se mi ni nič zgodilo, ker sem bil zavit v vlakna kakor v pamuk. Hitro sem poskočil, slekel kosmati suknjič, in tu se mi je oglasil glad. Kakor nalašč — vidim, kako se tri korake od mene mota čisto majčkена zelena mušica. In ta mušica je bila moja nesreča...

Nisem se mogel premagati... Planil sem po nji, se zagrizel vanjo in jo izsrkal kakor malino.

Komaj se je to zgodilo, sem začutil v sebi levjo moč. Pa sem si mislil, da bi ne bilo prav, če bi še čakal — in začel sem presti dolgo debelo in

krasno nit. Dolgo, dolgo sem se sukal, a še zmerom nisem čutil, da bi me vlekla kvišku. Slednjič sem se obrnil — in kaj vidim ... Moje novo vlakno se ni gibalo v zraku, ni vihralo veselo po vetru ... Ležalo je na tleh od grude do grude in se ni ganilo. Začel sem presti tretje ... pa tudi s tem ni bilo drugače ...

Medtem je leglo sonce na goré, somrak je padel v dolino — jaz pa sem stal onemogel na grudi in se od mraza tresel. Oziral sem se okoli sebe, kje sem pustil kosmati suknjič — a tega ni bilo več ... Odnese ga je veter.

Potem sem se premražen in nag opotekal vso noč do rana med grudami in ko je zjutraj vzhajalo sonce, sem razumel, da do njega ne more doleteti nihčè, kdor je storil greh ...

In to je, kar me tako muči in boli. Lahko bi bil doletel do sonca, lahko bi bil pred božjim prestolom ...

»Kakor Bog bi bil lahko ...« Pajček je presunljivo zaihtel in se zvalil z lista azaleje v mojo dlan.

Toliko, toliko, da sem ga pri padcu še ujel ...

Nič več se ni ganil in ko sem ga pogledal od blizu skozi povečalno steklo, sem videl, da mu je od žalosti počilo srce ...

Dolgo sem zrl nanj, zamišljen ... Pomoči mu ni biló več in — svétovati? — Kaj pomaga dober svèt tam, kjer je na veke svétovala gospa Zobata ... Samo tega mi je bilo žal, da mu nisem mogel reči, naj se ne muči zaradi tega, ker se mu ni izpolnil njegov sèn in njegovo hrepenenje, ki mu je vzkipelo v mladosti, kajti z nečim takim mora biti plačana vsaka mladost — tudi človeška ...

Nekaj časa sem ga še imel na dlani, potem pa sem ga položil na pisalno mizo in pokril z urnim steklom ...

Še sedaj leži pod njim tiho in nepremično in počasi usiha ... In vendar — kakšno srce je bilo v njem, kakšni sni in težnje so zorele v njem — in k čemu se je slednjič osmelil ...

Slovstvo

Letošnji jubileji v naši književnosti. Leto 1936. je kar polno znamenitih obletnic v slovenskem slovstvu. Naj tu na kratko omenimo nekaj najvažnejših. Na prvo mesto je vsekakor treba postaviti stoletnico Prešernovega »Krsta pri Savici«, najlepše slovenske pesnitve, ki

je z njo naš največji pesnik Francè Prešeren zapel prelepo himno ljubezni, žrtvi, odpovedi in morda celó veri v onostransko življenje, ki bo srečnejše od zemeljskega. Podobi Črtomira in Bogomile ob prekrasnem slapu »Savica« živita v nas že polnih sto let in bosta živeli, dokler bo

slovenski narod častil Prešerna in ostal zvest Bogomilini žrtvi in Črtomirovemu spreobrnjenju. — Prvemu slovenskemu lirčnemu epu se je pred sto leti pridružila tudi prva slovenska povest — Ciglerjeva »Sreča v nesreči«, ki je bila sicer še pod velikim vplivom nemške književnosti, a vendar kaže, da tudi slovenski jezik more služiti ne le za katekizme in molitvenike in povestice Krištofa Schmidta, temveč tudi leposlovni prozi nasploh. — Vsi naši časniki, revije, pa še šole in društva so obhajali v marcu stoletnico Stritarjevega rojstva. Stritarjevo ime pa ni znano le našim književnikom, temveč prav tako mladini. Saj je ta veliki pesnik, pisatelj in kritik tudi eden izmed naših najvestnejših vzgojiteljev književnega naraščaja in slovenske mladine sploh, saj se je v zadnjih letih svojega pisateljavanja posvetil le delu za naše najmlajše. Kdo od vas, moji čitatelji Vrta, še ni naletel v čitankah na Stritarjeve pesmice, povestice in igrice, kdo še ni čital njegovih Lešnikov, Jagod in zbirke Pod lipo? To so dela, ki so med prvimi v našem mladinskem slovtvu, zato se tudi naš mladinski list Vrtec toplo pridružuje praznovanju Stritarjevega stoletnega rojstnega jubileja. — Važno stoletnico obhaja letos tudi slovansko je-

zikoslovje: 1856 je namreč Jernej Kopitar izdal znamenit spomenik starocerkvenoslovanskega jezika, tkzv. Glagolita Clotianus, ki ga je tudi primerno obrazložil. — Pa tudi slovenski književni jezik praznuje važno obletnico: letos potече devetdeset let, odkar pišemo Slovenci z gajico, ker je Janez Bleiweis 1846 v svoje Novice sprejel nov češko-hrvatski črkopis in opustil dotedanjo pisavo: bohoričico, ki je bila pri nas v rabi 500 let, od Trubarja do Prešerna. — Dalje obhajamo letos osemdesetletnico (1856) rojstva pesnika Antona Aškercja, ki ga gotovo poznajo čitatelji Vrta kot našega najboljšega pesnika balad in romanc. Tudi njegovo ime bo ostalo za vedno v našem slovtvu, saj so pesmi: Mejnik, Ponočna potnica, Brodnik, Mutec osojski, Godčeva balada, Stara pravda, Anka itd. pravi biseri v slovenskem pripovednem pesništvu. — Slovenski roman praznuje letos 70-letnico svojega rojstva (1866). Pred 70 leti je Josip Jurčič izdal prvi slovenski roman »Deseti brate«. — In še bomo letos praznovali 60-letnico Cankarjevega in Kettejevega rojstva, 50-letnico Gregorčičeve smrti in še ta ali oni jubilej, ki pa bomo o njih še posebej poročali. F. J.

Za dobro voljo

Lovec, vrabec in čebela.

Igra se v sobi ali tudi na prostem. Število igralcev znaša od 20—40.

Igralci, izvzemši treh, tvorijo krog tako, da se primejo za roke in jih drže v višini ramen. Med tremi prostimi igralci ima prvi vlogo lovca, drugi vrabca, tretji pa vlogo čebele. Vsi trije se postavijo zunaj kroga v enaki medsebojni razdalji.

Lovec zasleduje vrabca, čuvati se pa mora čebele; vrabec sledi čebeli, varovati se pa mora lovca; čebela pa preganja lovca, a se mora izogibati vrabca. Tako preganjajo drug drugega ter se love zunaj in znotraj kroga. Ko vsak ujame svoj plen, se odberó novi igralci v vlogah lovca, vrabca in čebele, in igra se nadaljuje. Igralci, ki tvorijo krog, ne smejo ovirati lovečih se pri teku.

Ta igra nauči igralce pazljivosti kakor tudi hitrih pomislov in nagle odločitve.

Lovci na berglah.

Kakih deset lovecev na berglah teka za jelenom, ki hodi peš. Lovci skušajo spraviti jelena v kot dvorišča ter se ga dotakniti z eno berglo, medtem ko morajo na drugi obdržati ravnotežje.

Jelen, katerega lovci ujamejo, postane lovec, oni igralec pa, ki je ujel jelena, pa prevzame vlogo jelena.

Ščetinar. Gospod učitelj pripoveduje učencem o domačih živalih, o njih koristi, prehrani i. dr. Ko je obdelal konja, kravo, psa, mačka, je vprašal, če poznajo še kakšno prav koristno žival. Da bi laže ugenili, je našteval: »Ima ščetinaste lase, je umazana, se valja po blatu in se poja tam po dvoriščni tlni med kokošmi in zajci... No, kdo že ve?« — Sosedov Janezek: »To je pa moj bratec, gospod učitelj!«

Sale. — Jožica: »Kako sem srečna, da se nisem rodila na Francoskem!« — Francek: »Zakaj?« — Jožica: »Ker ne znam niti besedice francoski.«

Betežen stari oče pravi svoji tudi betežni in bolehni vnukinji: »Slišiš, Jožica, če bova oba hkrati umrla, naj naju oba zagrebejo v isto jamo! Kar v isti rakvi lahko počivava.« — »O ne,« se oglasi Jožica, »tisto pa že ne, vi preveč smrčite!«

Oče: »Kako da je moja britev nenadoma tako otopela, da kar nič ne reže?« — Francek: »Ko sem včeraj z njo rezal trske, je bila še izvrstna!«

Kako so odkrili tatu. Pripovedujejo, da se je v nekem društvu zgodila tatvina.

Pa se je našel neki čarovnik, ki je trdil, da bo takoj dobil tatu, ki so ga že dolgo brezuspešno iskali. Društvenim članom je bilo to seveda zelo všeč. Čarovnik je spravil člane v neko sobo, upihnil svečo, da je zavladala popolna tema, pokrtil črnega petelina z rešetom in ukazal vsem po vrsti, naj pristopijo, dvignejo rešeto in pogladijo petelina po hrbtu. »Dobro vem,« pravi čarovnik, »da bo petelin, čim se ga dotakne tat, takoj glasno zakikirikal.« — Vsi so pristopili, vsi pogladili petelina po hrbtu, toda čarovnikova napoved se ni uresničila: petelinu še od daleč ni prišlo na misel, da bi zakikirikal. Že so se vsi oddahnili in se posmehovali čarovniku, češ, pojdi k vragu s svojo umetnostjo. Pa nenadoma vzklikne čarovnik: »Prižgite svečo in mi vsi po vrsti pokažite roke!« In čarovnik pregleduje roke: vse so bile črne, kajti čarovnik je bil črnega petelina namazal s sajami, le eden od njih je imel lepo čiste, bele roke, — ker se ni upal dotekniti petelina, da bi ga ne izdal. Ta je bil namreč tat. »Primi-te ga, tatu,« je zaklical čarovnik in zgrabil belorokca za vrat. »Kdor ima sajaste roke, ta ima čisto srce, pri temle kradljivcu je pa nasprotno,« je dejal čarovnik, in društvo je tatu izročilo sodišču.

Ljudski glas... o skopuštvu. Tako le beremo: V neki župnijski cerkvi je duhovni pastir v pridigi dokazoval grešnost in slabo ime skoposti. Rekel je med drugim: »Dragi poslušalci. Rad bi vam opisal, kako je skopost res zaničevanja vredna grdobija. Zato vam omenjam najprej raznovrstne rokodelce in razna zaposlenja, ki si z njimi služite vsakdanji kruh. Ko imenujem zapovrstjo nekatera taka opravila, pa naj se dotični oglase, da so tukaj.

Torej: Ali je kateri krojač tukaj? — »Da, gospod, smo tukaj!« so se odzvali mojstri. Je kateri kovač v cerkvi? — »Da, smo,« g. župnik. — Kaj pa mesarji? »So tudi,« — Gotovo so tudi čevljarji. »Tudi,« je bil odgovor. Tako je šlo dalje. Med vprašanji je bilo tudi eno, ki ga niso

pričakovali: Ali so tudi skopuhi tukaj? — Nič odgovora.

»Glejte,« pravi duhovnik, »da ni nobene grše in zaničevanja vredne obrti, kot je skopuštvu.«

Še ena: Duhovnik je prevedel na smrt skopuha. Ko mu je hotel podeliti zakrament maziljenja, je imel bolnik desnico skrito. Duhovnik vpraša: »Kje pa je desna roka?« — Bolnik odgovori: »V desnici imam ključe od blagajne.«

Preberi — potem podpiši! Kolikokrat se zgodi, da nič ne preberemo, ali vsaj točno ne, kar podpišemo. To se največkrat pripeti med izobraženci, ki so močno zaposleni, pa meni nič tebi nič dostavijo svoj — povečini seveda nečiljiv — podpis. Dokaz tej trditvi je tale »potegavščina«: Na neki ameriški univerzi je skupina dijakov sestavila okrožnico, ki je z napačnim naslovom romala med dijaštvom. Brez pomisleka so jo podpisovali drug za drugim dijaki pa tudi profesorji. In vsebina precej dolgozvezne vloge je bila? Vsi podpisani, ki jih je bilo 150, so prosili vlado, naj jih v prihodnjih petih dneh umori.

To je bilo smeha, ko je prišla stvar na dan!

Izborna sredstvo. Angleški pisatelj in satirik Shaw je znan po svojih deloma ostrih, deloma šegavih izrekih in dovtipih. Ljudje so prihajali k njemu v posvete v vsakovrstnih zadevah, samo da bi mogli četudi samo kaj malega spregovoriti s tem imenitnim možem. Nekoč ga obišče neznanec, ki je trdil, da mnogo trpi zaradi tega, ker v spanju hodi. (Navadno pravimo takim, da jih luna nosi.) Shaw je bil vprav v neki odlični družbi. Naprošen, naj zapiše prosilcu kako zdravilo ali da primeren svet, se umakne v drugo sobo, vzame papir in napravi »recept«. Izroči ga bolestrniku s pristavkom: »Tako! To zdravilo lahko kupite v katerikoli železnini.« V železnini? se začudi bolnik sam pri sebi in odide, da bi čim prej prebral navodilo slovečega pisatelja. In kaj je bilo zapisano? »Tri škatlice priponskih žebličev — vsak večer okrog postelje nastlati!«

Rešitve, uganke in druga

Rešitev ugank:

Kakor igra...

Življenje je igra s kartami. Pazi, kako boš igral, da je ne izgubiš!

Skrit pregovor.

Ni vse zlato, kar se sveti.

Posetnica.

Naročnika, ki nista poravnala naročnine.

Uganke iz 8. števil, so pravilno rešili: Holozan Emil, Vevče; Jug Zlatica, Studenci pri Mariboru; le dve pa: Svobljšek Ivan, Marijan in Matko, Dob pri Domžalah.

Izžreban je bil za 8. števil: Holozan Emil, Vevče.

Ker smo zaradi praznikov pohiteli z izdajo 8. števil, objavljamo naknadno došle rešitve ugank iz 7. števil.

Prav so rešili: Jug Zlatica, Studenci

pri Mariboru; Cuderman Cirila, Tupaličič pri Preddvoru; Svoljšak Ivan, Marijan in Matko, Dob pri Domžalah; Pintar Gustica, Jesenice.

Majniški oltar.

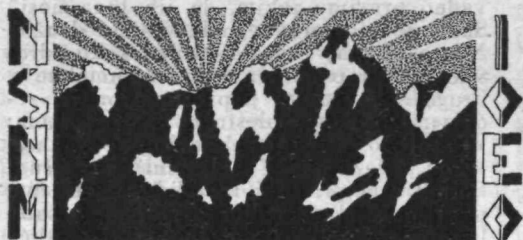

Uporabi tele črke: 25 a, 5 b, 2 c, 2 č, 1 d, 8 e, 2 g, 1 h, 4 i, 3 j, 7 k, 7 l, 11 m, 4 n, 9 o, 3 p, 13 r, 5 s, 1 š, 1 t, 5 u, 4 v, 1 ž.

Vodoravno: 1 samoglasnik, 2 žensko ime, 3 ribiška priprava, 4 motenje govornika, 5 poklic, 6 svetopisemska oseba, 7 vesel vzklik, 8 ime iz naše uvodne povesti, 9 glodalec, 10 glavno mesto v neki državi, 11 ime mladinskega lista, 12 ploskovna mera, 15 drugo ime za ovco, 14 osebni zaimek, 15 lovska priprava, 16 koristna rastlina, 17 domača žival, 18 mostiček, 19 rudnina, 20 zver, 21 del glave, 22 ptica, 23 žuželka, 24 ras pri Ljubljani, 25 žensko ime, 26 svetopisemsko mesto v Mezopotamiji, 27 reka, 28 del pohišstva, 29 gora v Karavankah.

Pomni: Po sredi navzdol čitaš neki pozdrav.

Planine.

A JVNNI P A E Z E R J

Skrit pregovor.

Breda Tijoto

Sora

O P O Z O R I L O

Ker se bliža konec letnika 1955-56, prosi urednik, da mu mladi čitatelji takoj po dopisnici sporočé, kako so bili z letošnjim »Vrtcem« zadovoljni, česa je biló v listu preveč, česa premalo, da bo vedel prihodnje leto nedostatke popraviti.

»Vrtcem« izhaja 15. dan v mesecu in stane za vse leto Din 15.—. Izdaja ga Konzorcij »Vrtca«. Urejuje ga in oblastem odgovarja Jesenovec France, profesor v Ljubljani, Cesta 29. oktobra št. 18. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ul. 2 (H. Ničman). Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).